

УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУНУМ
Департман за последипломске студије
Данијелова 32, Београд

ВЕЋУ ДЕПАРТМАНА ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ

Одлуком Већа Департмана за последипломске студије број 4-117/2023 од 04.07.2023. године, одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Милорада Ковјанића под називом „Утицај рачуноводствених информационих система на перформансе малих и средњих предузећа“, о чему подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и докторској дисертацији

Кандидат Милорад Ковјанић је рођен 13.09.1964. године. По завршетку основне школе у Земуну, уписао је Трећу економску школу у Земуну. Након дипломирања у Трећој економској школи, уписао је Вишу економску школу у Београду, на којој је и дипломирао. Поред тога, наставио је студије на Факултету за економију и инжењерски менаџмент у Новом Саду, на коме је дипломирао, након чега је завршио мастер студије на Факултету организационих наука у Београду, модул Ревизија у јавном сектору, са просечном оценом 8,5 (осам и по). Поред тога, завршио је и мастер студије на Универзитету Сингидунум, смер „Интерна ревизија и форензика“.

Кандидат поседује богато радно искуство у области рачуноводства, за домаће и међународне организације. Поседује разне лиценце и сертификате, а међу њима се истиче лиценца овлашћеног рачуновође и сертификат финансијског аналитичара.

Говори и пише енглески језик (конверзацијски ниво).

Поред професионалног усавршавања и богате праксе у сектору рачуноводства, кандидат Милорад Ковјанић има вишегодишње педагошко искуство у сектору професионалне едукације, као предавач на различитим корпоративним курсевима из рачуноводства и финансијске форензике.

Докторске студије на Универзитету Сингидунум уписао је школске 2019/20 године у пољу друштвено-хуманистичких наука на студијском програму Савремено пословно

одлучивање. Положио је све испите са просечном оценом 10,00. Одлуком Већа Департамана за последипломске студије Универзитета Сингидунум, број 4-117/2023 од 04.07.2023. године, формирана је Комисија у саставу:

- 1) Проф. др Предраг Вукадиновић, ментор
- 2) Проф. др Марко Милојевић
- 3) др Славољуб Вујовић, научни саветник, Институт друштвених наука, Београд

за оцену теме и подобности кандидата за израду докторске дисертације под називом „Утицај рачуноводствених информационих система на перформансе малих и средњих предузећа“. На основу позитивног извештаја Комисије, Сенат Универзитета Сингидунум је дана 04.07.2023. године 4-117-1/2023 одобрио рад на изради докторске дисертације. За ментора је именован проф. др Предраг Вукадиновић.

*Кандидат има следећи објављени рад категорије М24 чиме је испуњен предуслов за одбрану докторске дисертације: Kovjanić, M., Vukadinović, P., Knežević, S., Obradović, T., Mitrović, A., Grgur, A., Milašinović, M. (2023). A FAHP AND VIKOR METHOD FOR EVALUATION OF THE FINANCIAL PERFORMANCE OF AGRICULTURE COMPANIES LISTED ON THE BELGRADE STOCK EXCHANGE. *Економика пољопривреде*, 70(1), pp. 185-199, DOI:10.59267/ekoPolj2301185K (M24, 2022)*

Преостали објављени радови:

Списак резултата М50

- Kovjanić, M., Vukadinović, P. (2021). Inteliktualni kapital kao strateška performansa banke sa osvrtom na banke, *Bankarstvo*, 50(1), pp. 90-107 (M53)
- Kovjanić, M., Vukadinović, P. (2020), „Evaluation of financial performance of small family business for the purpose of efficient financial decision-making of owners” *International Academic Journal*, 1(1), pp. 13-23. ISSN 2671-3748, International Academic Institute, Skopje, Republic of N. Macedonia (M52)

Списак резултата М30

- Kovjanić, M. (2020). Fraudulent Financial Reporting as a Permanent Problem for Decision Makers. *FINIZ 2020 - People in the focus of process automation*, Belgrade, Singidunum University, Serbia, 2020, pp. 73-77. doi: 10.15308/finiz-2020-73-77 (M33)

Докторска дисертација кандидата Милорада Ковјанића је урађена на укупно 153 стране, од чега 34 стране чине прилог и списак литературе. Списак литературе обухвата 212 референци које чине научни радови, књиге, зборници радова, законски прописи као и електронски извори. Уз основни текст дисертација садржи и 2 слике, 68 табела и 16 графикана.

Докторска дисертација кандидата Милорада Ковјанића је била подвргнута провери софтвером за установљавање преклапања/плагијаризма (iThenticate Plagiarism Detection Software). *Укупан процентуални износ затажених преклапања износи 8 % дисертације, појединачно мање од 1%.*

2. Предмет и циљ истраживања

На високо конкурентном и динамичном тржишту, растућа предузећа суочавају се са низом изазова. Рачуноводствени информациони систем се односи на инструменте и процесе дизајниране за прикупљање и преглед рачуноводствених информација тако да рачуновође и руководиоци могу доносити одлуке на основу информација. Сматра се кључном компонентом финансијских канцеларија широм света. Истраживачи у рачуноводству су дуго били заинтересовани за природу система управљачке контроле који помажу предузећима да остваре своје организационе циљеве, с обзиром на карактеристике организације и њен контекст.

Током протекле две деценије у фокусу истраживања управљачка контрола и мерење перформанси се померило, са истраживања дизајна и имплементације управљачке контроле и система управљања перформансама до разумевања како се ови системи користе и какви су њихови ефекти на пословање МСП. Системи управљачке контроле су ти који обезбеђују информације за планирање, контролу и евалуацију.

Предмет истраживања ове дисертације је утицај рачуноводног система информисања на побољшање перформанси малих и средњих предузећа. У разматрању улоге управљања информационим системима у малим и средњим предузећима, потребно је разумети њихове карактеристике и покретаче раста. Мала и средња предузећа (МСП) су препозната као једна од главних покретача економије једне земље. Она представљају живахан и растући сектор у већини економија широм света.

Циљ истраживања дисертације је утврђивање улоге рачуноводног информационог система у унапређењу пословања малих и средњих предузећа. Поред тога, циљ је да се синтетизује постојеће знање о управљачком рачуноводству у малим и средњим предузећима и пружи конкретни предлози који се односе на правце даљег развоја.

Кључно питање које је разматрано је како учинак малих и средњих предузећа има користи од правилног управљачког рачуноводства, као и да се презентује адекватна методологија за евалуацију инвестиционих перформанси која би такође била основ за постављање регулаторних стандарда, али исто тако и пружила вредност за широку базу интерних и екстерних чиниоца.

3. Хипотетички оквир истраживања

На основу циљева рада произилази следећи хипотетички оквир који се састоји од генералне хипотезе и посебних хипотеза.

Општа хипотеза од које се кренуло у истраживање у дисертацији је: „Систем рачуноводственог информисања на бази адекватног концептуалног модела постаје кључни фактор за побољшање пословања и квалитета одлучивања код малих и средњих предузећа.” Посебна хипотеза која произилази из опште је: „Рачуноводствени систем информисања може да обезбеди стратешке конкурентске предности малим и средњим предузећима.”

Појединачне хипотезе које су коришћене у дисертацији су:

- 1) Смањење губитака у пословању може се постићи применом пуног потенцијала рачуноводственог система информисања.
- 2) Лош квалитет информација може довести до негативних ефеката на доношење одлука.
- 3) Интеграција финансијских и нефинансијских информација оснажује капацитет пословног одлучивања.
- 4) Системи информисања финансијског рачуноводства и управљачког рачуноводства нису равномерно примењени у предузећима.
- 5) Адекватна примена рачуноводствених информација доприноси бољој пословној ефикасности.

4. Методологија истраживања

Приликом израде докторске дисертације, примењене су различите научне методе које омогућавају валидно остварење научног и друштвеног циља истраживања.

У статистичкој анализи су коришћене методе дескриптивне и аналитичке статистике. У циљу утврђивања нормалности дистрибуције нумеричких варијабли, коришћене су визуелизационе методе анализе хистограма, одређивање z -вредности *skewness*-а и *kurtosis*-а, као и специјализовани *Kolmogorov-Smirnov* тест са *Lilliefors* корекцијом и *Shapiro-Wilk* тест, а за одређивање сличности, односно разлика између дистрибуције података нумеричких варијабли и нормалне дистрибуције. Репрезентативне вредности нумеричких варијабли приказане су као медијана и интерквартилни опсег. Категоричке варијабле су приказане путем учесталости и процената. Аналитички део статистичке обраде је спроведен применом *Mann Whitney U* теста и *Kruskal Wallis H* теста уз примену *post hoc* серије *Mann Whitney U testova*. Поузданост креираних скорова је процењивана применом *Cronbach's*

alpha testa uz граничну вредност поузданости од најмање 0,7. Корелација креираних скорова као нумеричких варијабли је испитана применом Spearman-ове корелационе методе, након чега је примењена метода линеарне регресионе анализе у циљу утврђивања степена међусобног утицаја скорова. Статистичка анализа је спроведена применом SPSS Statistics for Windows v26 софтверског пакета (*International Business Machines Corporation, Armonk, New York, USA*).

5. Кратак приказ садржаја докторске дисертације

Дисертација садржи увод, шест поглавља и закључак. У уводном разматрању су представљени кључни проблеми анализе у овом раду. Методолошки приступ, организација и структура рада изнети су у уводном разматрању. У првом поглављу под називом „Специфичности пословања малих и средњих предузећа“ је указано на специфичности пословања малих и средњих предузећа у развијеним европским земљама, као и у националним оквирима. Дат је критички поглед на главне концепте управљања утицајем како би се развио адекватан оквир за побољшање конкурентске способности малих и средњих предузећа и видљивост њихове мреже. Друго поглавље под називом „Улога менаџмента у малим и средњим предузећима у дизајнирању и имплементацији ефикасних рачуноводствених система за подршку мерењу перформанси“ се односи на јачање одговорности управљачких органа у малим и средњим предузећима у дизајнирању и имплементацији ефикасних рачуноводствених система за подршку мерењу перформанси. Треће поглавље под називом „Модел рачуноводственог информационог система: упоредни приказ и евалуација“ се бави прегледом литературе у области постојећих модела рачуноводственог информационог система. Четврто поглавље под називом „Дигитални рачуноводствени систем извештавања“ се бави дигиталним рачуноводственим системом извештавања са фокусом на мала и средња предузећа са посебним фокусом на утицај нових информационих технологија на промену форме финансијског извештавања и трансформацију рачуноводственог система. Пето поглавље под називом „Емпиријско истраживање везано за чиниоце који утичу на примену рачуноводствених информација у унапређењу перформанси предузећа“ се односи на предлог концептуалног модела рачуноводственог информационог система који ће омогућити холистичко сагледавање свих фактора утицаја на пословно-финансијско одлучивање у МСП. У оквиру овог поглавља представљено је прикупљање и обрада података, а након тога и интерпретација и анализа резултата истраживања. Шесто поглавље под називом „Дискусија“ се надовезује на пето и односи се на научне и стручне доприносе. Очекивани научни доприноси резултата се огледају у представљеном концептуалном моделу за подршку унапређењу пословања малих и средњих предузећа и систематизацији сазнања до којих ће се доћи развојем модела.

6. Постигнути резултати и научни допринос докторске дисертације

На основу дефинисаног циља и хипотеза истраживања, конципирано је и спроведно емпиријско истраживање. Узорак за анкетирање чине испитаници из одељења финансија и рачуноводства (рачуновође и финансијски менаџери) малих и средњих предузећа која послују у Р. Србији – 135 испитаника. База података коришћена у овој студији обухвата мала и средња предузећа из Р. Србије за период 2017-2020 (укупно 35 предузећа). Резултати истраживања показују да постоји потреба за редизајнирањем постојећег модела рачуноводственог система информисања за МСП.

Научни допринос дисертације огледа се у идентификовању кључних чинилаца за развој и имплементацију ефикасног рачуноводственог система информисања, како би се унапредило пословање малих и средњих предузећа. Конципиран је концептуални модел за унапређење пословања малих и средњих предузећа и систематизацији сазнања до којих ће се доћи развојем модела.

Резултати спроведеног истраживања показују да не постоји у довољној мери идентификована и усвојена сопствена стратегија за подржавање стицања јаких конкурентских предности предузећа на тржишту за његове производе/услуге по питању квалитета, а која је подржана адекватним рачуноводственим информационим системом. Један од резултата истраживања је и то, да преовладава мишљење да конвенционални рачуноводствени систем треба модернизовати информационим технологијама, и да је кључна подршка менаџмента за успешну имплементацију рачуноводственог информационог система, као и да поседовање информација о конкурентима доводи до развоја нових пословних стратегија, повећању трошковне конкурентности, и најзад, повећању пословне ефикасности у значајној мери.

Истраживање је показало да је већина МСП у умереној мери мотивисана да користи рачуноводствене праксе како би пратила своје пословне активности. Међутим, истраживање је такође открило да је већина малих и средњих предузећа ограничена да користи ове праксе углавном због недостатка адекватне обуке у рачуноводству. Резултати су открили да рачуноводствене праксе имају неке значајне импликације на перформансе МСП у Р. Србији. Овим налазима дисертација даје допринос пружању емпиријских доказа који су увелико недостајали, да би се постојећи дискурс усмерио ка питањима рачуноводствене праксе и перформанси МСП у контексту спроведеног истраживања.

7. Мишљење и предлог Комисије о докторској дисертацији

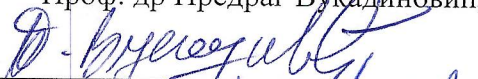
На основу свега изложеног Комисија је мишљења да докторска дисертација кандидата Милорада Ковјанића по својој теми, приступу, структури и садржају рада, квалитету и начину излагања, методологији истраживања, начину коришћења литературе, релевантности и квалитету спроведеног истраживања и донетим закључцима задовољава критеријуме захтеване за докторску дисертацију, те се може прихватити као подобна за јавну одбрану.

Сагледавајући укупну оцену докторске дисертације кандидата Милорада Ковјанића под називом „Утицај рачуноводствених информационих система на перформансе малих и средњих предузећа“, предлажемо Већу департмана за последипломске студије и Сенату Универзитета Сингидунум да прихвати напред наведену докторску дисертацију и одобри њену јавну одбрану.

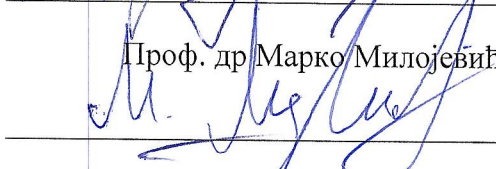
Београд, 11/07/2023

Чланови комисије:

Проф. др Предраг Вукадиновић,

Проф. др Марко Милојевић

др Славољуб Вујовић, научни саветник, Институт друштвених наука, Београд

